

CZU [327:94](470+571)+478)

DOI 10.5281/zenodo.5174372

TRUPELE RUSE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Marian GHERMAN,*doctor în drept, conferențiar universitar***Ivan ȚURCAN,***magistru în comunicare politică*

Prezența trupelor militare rusești în Republica Moldova este un subiect de interes atât în țară, cât și peste hotare, aceasta luând în considerare contextul regional de instabilitate securitară. Actualitatea și importanța acestui este cu atât mai mare, cu cât există multe interpretări asupra fenomenului în cauză. Pentru a înțelege mai exact ce reprezintă o misiune de pacificare și grupul operativ al trupelor ruse, se face o incursiune în terminologie pe subiect, se aduc clarificări cu privire la statutul său juridic al trupelor ruse în Republica Moldova, se face distincția în interpretările ce persistă pe margine acestor trupe, se descrie riscurile ce le poartă această prezență luând în considerare ceea ce defapt întreprinde grupul operativ al trupelor ruse. Astfel, se ajunge la concluzia că aceste trupe sfidează în mod constant și abuziv o serie întreagă de documente bilaterale moldo-ruse, continuând sub pretexte false să-și justifice prezența sa chiar dacă Republica Moldova a solicitat inclusiv de la tribuna ONU evacuarea lor.

Cuvinte-cheie: războiul moldo-rus, conflictul transnistrean, trupele militare rusești, grupul operativ al trupelor ruse, misiunea de pacificare, misiunea de pacificare rusă, războiul din 1992.

RUSSIAN TROOPS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Marian GHERMAN,*PhD, Associate Professor***Ivan ȚURCAN,***master in political communication*

The presence of Russian military troops in the Republic of Moldova is a topic of interest not only in the country but also abroad, taking into account the regional context of security instability. The topicality and importance of this is all the greater, as there are many interpretations of the phenomenon. In order to understand more precisely what a peacekeeping mission and the task force of Russian troops represent, a foray into terminology on the subject is made, clarifications are made regarding on legal status of Russian troops in the Republic of Moldova, a distinction is made in the interpretations that persist about these troops, describes the risks posed by this presence, taking into account what in the reality are doing Russian military troops. Thus, it is concluded that these troops constantly and abusively defy a whole series of Moldovan-Russian bilateral documents, continuing under false pretexts to justify its presence even if the Republic of Moldova requested even from the UN rostrum the evacuation their.

Keywords: Moldovan-Russian war, Transnistrian conflict, Russian military troops, Russian troops task force, peacekeeping mission, Russian peacekeeping mission, 1992 war.

Introducere. Cercetarea este destinată în mod special factorilor de luare a deciziilor din Republica Moldova și de peste hotare, precum și mediului academic, asociativ, dar și tuturor persoanelor interesate de subiectul prezenței militare ruse în Republica Moldova.

Ne vom strădui să aducem clarificări factologice și juridice pe marginea prezenței militare rusești în Republica Moldova, pre-

cum și a dificultăților cu care se confruntă aceasta din acuza trupelor dislocate în regiunea de est a țării.

Articolul este unul de actualitate prin însuși motivul existenței unor astfel de trupe pe teritoriul țării timp de circa 30 de ani, iar pe de altă parte prin faptul că este un subiect de securitate națională, dar și regională.

Prin urmare, se vor aduce argumente cu

privire la baza juridică a aflării trupelor ruse din cadrul GOTR și MP, se va face o distincție între justificarea de facto și de jure, vor fi abordate posibile soluții pentru Republica Moldova într-o ieșire din impact.

De pe site-ul Ministerului Apărării al Federației Ruse, de la secțiunea Districtul militar vestic, din cele 16 958 de comunicate de presă au fost selectate toate comunicatele cu referință la trupele militare ruse aflate în Republica Moldova din perioada 2011-2020, 1379 la număr, sistematizate, analizate și interpretate.

Pe de altă parte, trebuie menționat că acest articol nu se referă la geopolitică, politică, istorie, relații internaționale.

Urmare a analizei, corelării datelor cu aspectele de teorie, au fost punctate aspectele-cheie.

Utilizarea eventuală în articol a terminologiei referitoare la regiunea transnistreană precum „lege/-i”, „instituții”, „rublă”, „limbă moldovenească”, precum și a altor termeni din lucrare, nu reprezintă o recunoaștere a autorităților ori a instituțiilor, ori alte interpretări similare.

Aspecte teoretice și revizuirea literaturii.

Misiune de peacekeeping, peacemaking și peacebuilding, diferențe și asemănări.

Conform articolului lui Luc Reyhler „Pacemaking, Peacekeeping, and Peacebuilding” publicat în Encyclopedia Oxford Research of International Studies [10], conceptul de peacebuilding a devenit partea componentă a discursului oficial, atunci când Secretarul General al ONU Boutros Boutros-Ghali în 1992 l-a introdus pe acesta ca fiind „post-conflict peacebuilding” în Agenda pentru Pace. Această agendă a specificat patru direcții de acțiune: 1. Diplomația preventivă, lucru ce contribuie la prevenirea escaladării conflictelor latente existente în conflicte propriu-zise; 2. Peacemaking este procesul de aducere a părților ostile la un acord prin mijloace pașnice; 3. Peacekeeping reprezintă procesul de desfășurare a

unei prezențe militare și civile a ONU în teren pentru a extinde posibilitățile nu doar pentru prevenirea conflictului, ci și pentru stabilirea păcii; 4. Peacebuilding este acțiunea menită să identifice și să susțină structurile care vor tinde să întărească și să consolideze pacea pentru a evita recăderea în conflict.

Peacebuilding este despre schimbări complexe care implică activități concurente ale multor oameni din varii sectoare, la mai multe niveluri, în diferite perioade de timp și în diferite straturi. Peacebuilding se ocupă de actori la nivel local, mediu, superior și internațional, căutând sinergii între multiplele transformări din diverse sectoare, implicând activități pe termen scurt, mediu și lung și impacturi asupra straturilor instituționale, comportamentale, perceptivă și emoționale.

Conform aceluiași autor, sunt șase componente majore ale teoriei și practicii arhitecturii de peacebuilding: 1. starea finală; 2. linia de bază; 3. contextul; 4. planificarea procesului de consolidare a păcii; 5. construirea păcii, coordonarea și 6. monitorizarea și evaluarea.

Peacemaking – (conciliere/pacificare) presupune un anumit set de acțiuni prin care părțile sunt asistate pentru a ajunge la încheierea unui acord de încetarea a focului. Articolul 33 [11] din Carta Națiunilor Unite prevede că „Părțile la orice dispută, a căror continuitate este susceptibilă să pună în pericol menținerea păcii și securității internaționale, vor căuta, în primul rând, o soluție prin negociere, anchetă, mediere, conciliere, arbitraj, soluționare judiciară, recurs la agenții sau aranjamente regionale sau alte mijloace pașnice la alegere”.

Peacebuilding – (crearea/consolidarea păcii) implică o serie de măsuri specifice pentru a reduce riscul apariției sau recidivării unui conflict, prin consolidarea capacităților naționale la toate nivelurile de gestionare a conflictelor, precum și pentru a pune bazele pentru pace și dezvoltare durabilă. Consolidarea păcii este un proces complex, pe termen lung, de creare a condițiilor necesare pentru o pace durabilă. Acesta acționează prin abordarea într-un mod cuprinzător a cauzelor

în rădăcină adânc ale conflictului. Măsurile de consolidare a păcii vizează problemele de funcționare a societății și a statului, încearcă să consolideze capacitatea statului de a-și îndeplini funcțiile de bază în mod eficient și legitim. La ONU rolul principal de prevenire și rezolvare a conflictelor mortale din întreaga lume îl joacă Departamentul pentru afaceri politice și de consolidare a păcii care se focusează pe 5 domenii: asigurarea unei analize solide și avertizări timpurii, prevenirea conflictelor și implicarea în pacificare, gestionarea crizelor politice și a conflictelor violente, susținerea păcii, consolidarea parteneriatelor [12].

Peacekeeping – (menținerea păcii) acțiuni întreprinse pentru a menține pacea, în cazul în care luptele au fost oprite și a contribui la realizarea angajamentelor asumate de către părți. De-a lungul anilor, operațiunile de menținere a păcii au evoluat de la un model militar, care urmărea încetarea focului și separarea forțelor după război, la un model complex care include mai multe elemente – armată, poliție și civili – care conlucrează pentru a pune bazele pentru o pace durabilă. Principiile interdependente și ce se consolidează reciproc în operațiunile ONU de menținere a păcii sunt: consimțământul părților, imparțialitatea și neutilizarea forței, cu excepția apărării personale și a apărării mandatului.

La aspectul ce vizează imparțialitatea într-o operațiune de menținere a păcii, ONU menționează: „*Așa cum un arbitru bun este imparțial, dar va penaliza infracțiunile, tot așa o operațiune de menținere a păcii nu ar trebui să permită acțiunile părților care încalcă angajamentele procesului de pace sau normele și principiile internaționale pe care le susține o operațiune de menținere a păcii a Organizației Națiunilor Unite. Fără a aduce atingere necesității de a stabili și menține relații bune cu părțile, o operațiune de menținere a păcii trebuie să evite scrupulos activitățile care ar putea compromite imaginea sa de imparțialitate*” [13].

Operațiune de pacificare – operațiuni de teren, desfășurate pentru prevenirea, gesti-

onarea și/sau rezolvarea conflictelor violente, sau pentru a reduce riscul de reapariția acestora.

Propaganda și dezinformarea după Henri Pierre-Cathala

După cum menționează Henri-Pierre Cathala în lucrarea sa „*Epoca dezinformării*” (București, Editura Militară, 1991, p. 49), există multe lucruri asemănătoare între propagandă și dezinformare. Autorul îl citează pe J. Ellul la definirea propagandei: „acțiunea psihologică îndreptată în special asupra cetățenilor într-un scop educativ; războiul psihologic dus împotriva inamicului exterior pentru a-l face să se îndoiască în privința valorilor pe care le susține; „*reeducarea*” și spălarea creierelor destinate corijării devierilor de la linie; dar și „*public and human relations*”. Propaganda presupune convingerea, pe când dezinformarea, dezorganizarea gândirii și manipularea indivizilor. Propaganda încearcă să valorifice unele idei, să pună într-o lumină frumoasă unele evenimente, însă „*o cât de mică înclinare*” face ca acțiunile să fie dezinformare.

Tot în aceeași lucrare, autorul menționează că scopul educației și culturii ar trebui să fie furnizarea de către dascăl a informației cât mai obiective, prezentând sursele și punctele de referință, având drept scop stimularea spiritului critic al elevilor întru dezvoltarea sensibilității și talentelor copiilor. Însă autorul constată că relația dascăl – copil este una din poziție preponderent autoritară. Poziția de control al procesului de formare a copiilor inevitabil trezește cupiditatea. Tot el prezintă contradicția ideologică în faptul că „*trebuie deschis spiritul către lumea înconjurătoare sau trebuie formați buni cetățeni?*”. Totodată, se relevă faptul că procesul de dezinformare școlară este unul suficient de subtil pentru a se adapta vârstei persoanei ce recepționează mesajul, copiilor.

În aceeași ordine de idei, nu ar trebui trecut cu vederea procesul de îndoctrinare. Cel mai adesea, doctrinarul la rândul său a fost îndoctrinat prin metode care cel mai probabil nu diferă de metodele pe care le uti-

lizează. La acest proces autorul ne oferă trei căi de îndoctrinare: spălarea creierelor, îndoctrinarea copiilor și sectele religioase. În sensul lucrării este relevant „îndoctrinarea copiilor”. Autorul menționează că în urma procesului de îndoctrinare a copiilor, ei devin „agenți ai securității puterii”. Cel mai grav în viziunea sa este „exploatarea nerușinată a spontaneității infantile pentru a-i transforma pe copii în delatori ai adulților (în special ai părinților lor) sau pentru cenzurarea tuturor atitudinilor apreciate ca greșite sau conservatoare”.

Război informațional și propagandă

Conform analistului militar locotenent colonel Vasile Păun, „războiul informațional cuprinde acele acțiuni desfășurate în timp de criză sau război și îndreptate împotriva informațiilor sau sistemelor informatice ale adversarului (concomitent cu protejarea propriilor informații și sisteme) în scopul atingerii unor obiective sau influențării anumitor ține [3].

Conform lui Călin Hentea, „confruntările moderne se poartă, într-o măsură din ce în ce mai mare, pe tărâmul inteligenței și al psihicului omenesc” [4]. În aceeași lucrare, autorul aduce în exemplu mai multe tipologii de categorizare a propagandei. Prima tipologie: 1. Albă, gri și neagră. Propaganda albă recunoaște și își asumă sursa. Propaganda gri, se lansează mesaje fără a specifica sursa. Propaganda neagră, lansează mesaje prin care se afirmă surse false; 2. Propaganda rațională, rațional-emoțională și emoțională. Autorul descrie aceste tipuri de propagandă plecând de la lucrarea lui Oliver Thomson, astfel propaganda rațională pornește de la fapte și date concrete, însă este cel mai puțin eficient, propaganda rațional-emoțională folosește aluzia, asocierea sau transferul de imagine, precum și „generalitățile alunecoase”, propaganda emoțională exploatează stările emoționale la maxim; 3. Propaganda de îndoctrinare și expansiune, de agitație și prepropaganda, propaganda de integrare. Întru a explica aceste tipuri de propagandă, autorul pornește de la lucrarea lui Roger Muchielli „Psihologia publicității și a propagandei”. Propaganda

de îndoctrinare și expansiune este îndreptată în exteriorul sistemului emițător și are ca scop atragerea, precum și convingerea celor ce sunt indiferenți ori oscilează ca poziție. Propaganda de agitație și prepropaganda exploatează o singură idee ori mesaj. Propaganda de integrare consolidează și menține psihic simpatizanții convinși.

Misiuni de pacificare/ Misiunea de pacificare în regiunea transnistreană

În lucrarea „*The Strange Case of Russian Peacekeeping Operations in the Near Abroad 1992-1994*”, scrisă de MAJ Raymond C. Finch, III, U.S. Army, pentru Foreign Military Studies Office, Fort Leavenworth, KS. în iulie 1996 [5] autorul se întreabă „cum ar putea armata rusă să servească „obiectiv” ca menținători ai păcii atunci când unul dintre combatanți aparține aceleiași armate ruse?” fapt ce pune sub semnul întrebării nu doar neutralitatea armatei ruse prezente în Republica Moldova, ci și obiectivitatea sa în procesul de menținere a păcii.

Același autorul constată capacitatea covârșitoare a Armatei ruse a 14-a, precum și faptul că nu s-a pus niciodată problema că moldovenii vor naționaliza Armata a 14-a. Unitatea a căzut rapid sub rubrica forțelor de securitate CSI, înainte ca Ministerul Apărării rus să o revendice drept proprietate rusă. În această perioadă, totuși comandantul Armatei a 14-a, generalul-maior Aleksandr Lebed, a vorbit și a acționat ca și cum nu ar fi fost subordonat conducerii prezidențiale rusești. Cu toate acestea, acest general a reflectat politicile și obiectivele elementelor mai conservatoare din conducerea rusă și cu siguranță cele ale transnistriei. Deși încă purta uniforme sovietice/ruse, circumstanțele au transformat Armata a 14-a, într-o mare măsură, în o forță militară locală transnistreană.

În lucrarea „*Transnistria. 1989-1992. Cronica unui război „nedeclarat*” scrisă de generalul Ion Costăș, ultimul declară că „separatiștii erau sprijiniți neoficial și de Armata a 14-a rusă, în care serveau, în principal, transnistreni și care, la momentul începerii

conflictului armat, avea 9250 oameni. Ofițerii Armatei a 14-a instruiau formațiunile ilegale de rezistență înființate” [6].

Autorul susține că la 12 septembrie 1991, la Tiraspol și Râbnîța, două unități militare ale Armatei a 14-a au decis, în urma adunării ofițerilor, să treacă sub jurisdicția așa-numitei RSSM Nistrene [1]. Mai mult ca atât, autorul insistă asupra faptului că structurile din stânga Nistrului au început să primească arme din depozitele Armatei a 14-a chiar după întâlnirea lui Igor Smirnov cu șefii structurilor de forță ale URSS, la Moscova, în vara anului 1990.

Într-o altă lucrare cu titlul „*Regional peacekeeping is not the way*” de Walter Dorn [7], autorul menționează că menținerea regională a păcii nu este o cale de urmat din cauza: intereselor, percepției puterii, capacităților, autorității.

Autorul susține că organizațiile regionale tind să vadă conflicte în regiunile lor prin ochelarii de culoare de interes național sau regional restrâns. Astfel, statele din regiune sunt mai puțin capabile și probabil să efectueze o menținere a păcii imparțială, ele făcând parte din problemă și nu fac parte din soluție, iar prejudecățile lor regionale fac ca menținerea păcii imparțială să fie mult mai dificilă, dacă nu imposibilă. Pe scurt, organizațiile regionale au interese regionale dăunătoare.

Autorul constată, de asemenea, că organizațiile regionale tind să fie dominate de supraputerile (unii ar spune agresori) din regiune.

În viziunea lui Walter Dorn, nicio organizație regională existentă nu are capacitatea sau experiența de menținere a păcii susținută, cu excepția, cel mai recent, NATO (care, deși nu este o organizație regională declarată, poate fi tratată ca una). NATO este în primul rând o alianță militară și cheia succesului în menținerea păcii moderne este natura sa multidimensională realizată de mulți actori, inclusiv diplomați, poliție civilă, oficiali de monitorizare electorală, lucrători de ajutor, organizații neguvernamentale și altele.

Walter Dorn afirmă că ONU deține autoritatea morală a unui organism mondial de care organizațiile regionale nu dispun. ONU a primit în Carta sa mandatul principal pentru menținerea păcii și securității internaționale. În ciuda limitărilor și provocărilor, totuși ONU rămâne astăzi calea cea mai importantă pentru îndeplinirea acestui obiectiv, iar organizațiile regionale nu pot și nu ar trebui să înlocuiască ONU în îndeplinirea rolului său principal în crearea și direcționarea misiunilor de menținere a păcii. Cel puțin, ONU ar trebui „să fie în permanență informată pe deplin cu privire la activitățile desfășurate sau în curs de analiză în cadrul acordurilor regionale”, așa cum este cerut de capitolul VIII (articolul 54 [14]) din Carta ONU.

Scurt istoric al conflictului

Întru a explica fenomenul transnistrean, nu putem să nu facem referire la lucrările lui Oleg Serebrian [1]. Astfel, conform poziției sale, acest conflict este rezultatul unei catastrofe geopolitice [2], el „*nu este unul etnic, ci de natură morfopolitică, având un mobil pur geopolitic nu atât pentru Tiraspol, cât pentru Moscova și Kiev*” [1]. În același timp, un alt aspect ce se menționează și nu poate fi trecut cu vederea ține de faptul că „*Rusia întreține politic și spiritual conflictul din estul Republicii Moldova*” [2] și prin urmare explicând întreținerea spirituală a Transnistriei „*Rusia speculează pe nostalgiile și regretele «materialiste» în cazul moldovenilor transnistreni și cele idealiste în cazul comunităților slave din zonă pentru a menține pseudostatalitatea transnistriană*” [2].

Totodată, este de menționat că în conformitate cu Legea nr.173/2005 „*cu privire la prevederile de bază ale statutului juridic special al localităților din stânga Nistrului (Transnistria)*”, nu ar fi o greșală ca regiunea în cauză să fie numită Transnistria. Aceasta se datorează faptului, că însuși titlul legii are anumite scăpări, or, localități din stânga Nistrului sunt și acele sate de pe platoul Cocieri și Coșnița, care se subordonează autorităților constituționale și pe de altă parte mun. Ben-

der care este în dreapta r. Nistru însă este controlat temporar de către autoritățile neconstituționale.

Conform „Acordului cu privire la principiile reglementării pașnice a conflictului armat în regiunea transnistreană a Republicii Moldova” semnat la 21 iulie 1992 la nivelul șefilor de stat din partea Republicii Moldova și a Federația Ruse [8], este formată Comisia Unificată de Control. Comisia este compusă din reprezentanți ai părților implicate în conflict și totodată semnatare ale Acordului, adică Republica Moldova și Federația Rusă, precum și în mod suplimentar partea transnistreană ca fiind parte la procesul de reglementare, ulterior alăturându-se în calitate de observatori Ucraina și reprezentanții Misiunii OSCE din Republica Moldova. Totodată, în subordinea Comisiei să află Comandamentul Militar Întrunit al Forțelor Mixte de Pacificatori unde deciziile la fel ca și în Comisie se iau prin consens. Alte organe disponibile în instrumentarul CUC este Centrul de presă și Institutul Comandanților militari în raioanele cu regim sporit de securitate (Protocolul nr.10 din 07 august 1992 al CUC). HG nr.744/2011 este documentul oficial prin care se aprobă Regulamentul cu privire la activitatea delegației Republicii Moldova în Comisia Unificată de Control, iar HG515/2010 specifică componența nominală a membrilor delegației moldovenești. Un aspect important cu referire la Acordul din 1992 este faptul că el nu este un document oficial în sensul prevăzut de către legislația Republicii Moldova.

Reieșind din HG nr.662/1992 chiar dacă nu se operează direct cu noțiunea de Zona de Securitate, în principiu, putem considera cu aproximație că indică perimetrul geografic al acesteia. Cu aproximație, pentru că nu se cuprinde localitățile din r-nul Șoldănești, Rezina, Florești. De aceea pentru ZS se folosește Protocolul nr.3 al CUC din 29.07.1992. Totodată, Protocolul în cauză nu este un act normativ, în sensul prevăzut de Legea nr.100/2018.

Desfășurarea contingentului

Armata a 14-a și GOTR, conform

aceluiași Acord din 1992 semnat de către Republica Moldova și Federația Rusă, mai exact, pct. 4 al acestui acord, dislocată în Republica Moldova, „*va respecta cu strictețe neutralitatea. Ambele părți conflictuale își asumă responsabilitatea de a respecta neutralitatea și abținerea de la orice acțiuni ilegale în adresa bunurilor militare, militarilor acestei armate și familiilor acestora. Întrebările despre statutul armatei, procedurilor și termenelor de evacuare a ei vor fi identificate în cadrul negocierilor dintre Federația Rusă și Republica Moldova*”. Totodată, nici un cuvânt din Acord nu precizează că trupele ruse de pacificare din componența CMÎ al FMP fac parte din Armata a 14-a. În același timp, la 1 iulie 1995 este creat Grupul Operativ al Trupelor Ruse în regiunea autoproclamată transnistreană a Republicii Moldova, care oficial este declarat că are două misiuni: a. Misiunea de pacificare (peacekeeping) și b. paza tehnicii militare și munițiilor dislocate în s. Colbasna (această localitate nu se află în ZS).

Atunci când vorbim despre GOTR și MP, trebuie să menționăm câteva aspect-cheie referitoare la pozițiile părților, adică cea moldovenească, pe de o parte, și cea rusească, pe de altă parte. Pct. 4 menționat, pe lângă faptul că stipulează care anume trupe sunt localizate pe teritoriul țării, specifică expres și aspecte cu privire la necesitatea retragerii acestora. Totodată, nicăieri în Acord nu este menționat că trupele ruse de pacificare din componența CMÎ al FMP fac parte din Armata a 14-a, ori invers. Ulterior, la 1 iulie 1995, urmare a lichidării juridice de către Federația Rusă a Armatei a 14-a este creat GOTR în regiunea autoproclamată transnistreană a Republicii Moldova, care oficial este declarat că are două misiuni: a. Misiunea de pacificare (peacekeeping) și b. paza tehnicii militare și munițiilor dislocate în s. Colbasna (această localitate nu se află în ZS).

În prezent, în cadrul solicitărilor, apelurilor, ori altor demersuri cu caracter politico-diplomatic, ori juridic, Chișinăul solicită retragerea anume a ceea ce înseamnă Armata

a 14-a, de facto, care în prezent de jure este GOTR și modificarea MP. Pe de altă parte, partea rusă, dar și Tiraspolul la unison declară, că GOTR și MP sunt același lucru, pe motiv că în viziunea lor una nu o exclude pe alta, din cauza faptului că declarativ GOTR are în mandatul său și latura misiunii de pacificare. Această poziție a Federației Ruse prin consecință și inevitabil, duce la inocularea ideii că trupele ruse de facto succesoare ale Armatei a 14-a, vor părăsi teritoriul Republicii Moldova urmare a finalizării MP și că toate trupele ruse sunt de pacificare. Este de menționat că o astfel de interpretare nu este în conformitate cu Acordul din 1992, de altfel cum nu există și nici termen de staționare a trupelor de pacificare străine, dar nici condiționări ce ar permite să se afle în continuare, ori vreun veto pentru Tiraspol. Astfel, mai putem conchide că GOTR nu este un subiect al formatului de negocieri „5+2” unde participă și Tiraspolul.

Trebuie luat aminte și la faptul că Acordul semnat între Republica Moldova și Federația Rusă reprezintă un soi de armistițiu, nu e și de încetare a războiului, totodată, nu este un act juridic, deoarece nu a fost vreodată ratificat de către Parlamentul Republicii Moldova, chiar dacă a creat efecte juridice, de exemplu prin hotărârile de Guvern ale Chișinăului prin care s-a instituit CUC și componența sa nominală.

În același timp, urmare a summit-urilor OSCE de la Istanbul din 1999 [9], armata Federației Ruse staționată pe teritoriul Republicii Moldova urma să fie retrasă definitiv, lucru care nu s-a întâmplat până în prezent.

Totodată, cu referire la dislocarea trupelor ruse în Moldova, urmare a cererii nr.48787 din 1999, depusă la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Strasbourg, Curtea la 8 iulie 2004 emite hotărârea definitivă pe Cazul Ilașcu și alții contra Moldovei și Rusiei [16].

Prin această hotărâre a Curții, se constată o serie de aspecte, printre care:

a. confruntarea cu un regim susținut militar, politic și economic de o putere precum este Federația Rusă, Moldova putea face

puține pentru a-și restabili autoritatea asupra teritoriului transnistrean. Acest lucru a fost confirmat și de consecințele conflictului militar, care au arătat că autoritățile moldovenești nu aveau mijloace de a se impune pe teritoriul transnistrean împotriva forțelor rebele susținute de militari ai Armatei a Paisprezecea;

b. pe parcursul confruntărilor dintre autoritățile Republicii Moldova și separatiștii transnistreni, liderii Federației Ruse au susținut autoritățile separatiste prin declarațiile lor politice;

c. Federația Rusă a elaborat prevederile principale ale acordului de încetare a focului din 21 iulie 1992 pe care ea l-a semnat ca parte;

d. responsabilitatea Federației Ruse este angajată în ceea ce privește faptele ilegale comise de separatiștii transnistreni, luând în considerare susținerea politică și militară oferită de aceasta pentru instaurarea unui regim separatist și participarea militarilor săi la luptele care au avut loc. Acționând astfel, autoritățile Federației Ruse au contribuit atât militar, cât și politic la crearea regimului separatist în regiunea transnistreană, care este o parte integrantă a Republicii Moldova;

e. chiar și după acordul de încetare a focului din 21 iulie 1992, Federația Rusă a continuat să acorde sprijin militar, politic și economic regimului transnistrean, permițându-i astfel acestuia să supraviețuiască și să se consolideze pentru a obține o anumită autonomie față de Moldova;

f. reclamanții au fost reținuți în iunie 1992 cu participarea soldaților Armatei a Paisprezecea (ulterior GOR). Primii trei reclamanți au fost deținuți atunci în încăperile Armatei a Paisprezecea și păziți de militari ai acesteia. Pe parcursul perioadei detenției lor, acești trei reclamanți au fost interogați și au fost supuși unor tratamente care ar fi fost contrare articolului 3 al Convenției. Apoi, ei au fost transmiși în custodia miliției transnistrene;

g. armata Federației Ruse continuă să fie staționată pe teritoriul Republicii Moldova, fapt ce constituie o încălcare a angajamen-

tului asumat de Federația Rusă de a o retrage definitiv la summiturile OSCE de la Istanbul (1999) și Porto (2001). Deși numărul trupelor rusești staționate pe teritoriul transnistrean a scăzut semnificativ începând cu anul 1992, Curtea notează că arsenalul militar al GOR (GOTR) este încă depozitat acolo. Prin urmare, ținând cont de importanța acestui arsenal militar, importanța militară a GOR în regiune și influența sa persistă;

h. Curtea acordă o importanță deosebită suportului financiar de care a beneficiat „RMN” în virtutea următoarelor acorduri încheiate cu Federația Rusă:

– acordul din 20 martie 1998 între Federația Rusă și reprezentanți ai „RMN” prevedea împărțirea unei părți din venitul obținut din vânzarea echipamentului GOR între „RMN” și Federația Rusă;

– acordul din 15 iunie 2001 cu privire la munca comună în vederea utilizării armamentului, tehnicii militare și a munițiilor;

– reducerea de către Federația Rusă cu 100 de milioane de dolari a datoriei pe care „RMN” o avea față de Federația Rusă; și

– aprovizionarea Transnistriei cu gaz importat din Federația Rusă la un preț mai avantajos decât cel oferit pentru restul Republicii Moldova

i. Curtea notează că atât înainte, cât și după data de 5 mai 1998, în ZS controlată de forțele rusești de menținere a păcii, regimul „RMN” a continuat să-și desfășoare trupele sale ilegal, să producă și să vândă arme, contrar acordului din 21 iulie 1992;

j. toate cele menționate mai sus dovedesc că „RMN”, formată în anii 1991-1992 cu sprijinul Federației Ruse, dotată cu organe ale puterii și cu o administrație proprie, continuă să rămână sub controlul efectiv sau cel puțin sub influența decisivă a Federației Ruse, și care, în orice caz, supraviețuiește datorită suportului militar, economic, financiar și politic oferit de către Federația Rusă;

k. Curtea consideră că există o legătură continuă și neîntreruptă a responsabilității din partea Federației Ruse pentru soarta re-

clamanților, deoarece politica Federației Ruse este de a susține regimul separatist.

În conformitate cu hotărârea Curții Constituționale din 2 mai 2017 [17], urmare a sesizării nr.37b din 26 mai 2014 [18] privind interpretarea art.11 din Constituția Republicii Moldova, „*ocupația militară a unei părți a teritoriului Republicii Moldova în momentul declarării neutralității, precum și lipsa recunoașterii și a garanțiilor internaționale ale acestui statut, nu afectează validitatea prevederii constituționale referitoare la neutralitate; – în cazul unor amenințări în adresa valorilor fundamentale constituționale, precum independența națională, integritatea teritorială sau securitatea statului, autoritățile Republicii Moldova sunt obligate să ia toate măsurile necesare, inclusiv de ordin militar, care i-ar permite să se apere eficient împotriva acestor amenințări; – dislocarea pe teritoriul Republicii Moldova a oricăror trupe sau baze militare, conduse și controlate de către state străine, este neconstituțională*” [17].

Mai mult ca atât, în discursul Prim-ministrului Republicii Moldova, în 2017, dar și la dezbaterile generale ale sesiunii a 73-a a Adunării Generale ONU din 28 septembrie 2018, s-a reiterat apelul către ONU de a-și focaliza atenția pe cazul violării flagrante a dreptului internațional și a Cartei ONU, precum este staționarea continuă a forțelor militare și armamentelor străine pe teritoriul Republicii Moldova, fără consimțământ și împotriva propriei voințe [conform anexei nr. 11].

GOTR în realitate

Structurile GOTR, în special în ultimii 3 ani ce au fost reflectați în studiu, adică 2018, 2019 și 2020, a se vedea anexele nr.8 – nr.10 [conform anexei 11] și-au intensificat masiv prezența nu doar mediatică, dar și în general informațională în regiune.

Criteriile extinderii prezenței în toate sferile vieții din regiunea autoproclamată transnistreană vizează nu doar activitățile nemijlocit militare, precum se declară: a. Paza depozitelor de muniții și tehnică militară rusească din s. Colbasna; b. efectuarea

operațiunii de menținere a păcii, ci și o serie întregă de activități cu caracter propagandistic, social, economic, orientat în mod special spre populația locală de diverse vârste.

Conform anexelor nr.1 – nr.10 [conform anexei nr.11], dar și prezentării generale a celor mai relevante informații din comunicatele Ministerului Apărării rus pentru perioada anilor 2011-2020, constatăm implicarea militarilor în sfera:

1. Socioeconomică:

- GOTR a oferit asistență medicală pentru mii de civili din regiunea autoproclamată transnistreană;

- La participarea în cadrul mai multor evenimente, GOTR nominalizează participanții numind funcțiile și instituțiile ilegale tratându-le pe picior de legalitate, astfel fiind numiți „președinte al Transnistriei”, „miniștri”, „ministere” etc. în acest sens;

- Reprezentații militare ai GOTR participă anual la o serie întregă de evenimente nu doar militare și sportive, ci și culturale, bisericesti/religioase, politico-ideologice, de caritate, inclusiv cu administrația regiunii, populația din regiunea autoproclamată transnistreană și structurile de forță transnistrene, precum: Ziua (hramul) or. Tiraspol, Ziua or. Bender (Tighina), parada militară și evenimentele conexe culturale, artistice, cu caracter militaro-ideologic în contextul zilei victoriei (9 mai), Ziua unității naționale, Ziua Rusiei, aniversarea operațiunii Chișinău-Iași, aniversarea finalizării războiului din Afganistan, „Lumânarea memoriei”, eliberarea or. Tiraspol de naziști etc.;

- Mai mult ca atât, militarii ruși ai GOTR din autoproclamată Transnistria au participat la evenimente comemorative dedicate tragediei din iunie 1992 în or. Bender, unde au participat militari ruși, precum s-a menționat, și „președintele” Transnistriei, administrația orașului, șefii de „ministere” și structuri de forță precum și „apărătorii” Transnistriei;

- Este de menționat că acest eveniment marcat în regiunea transnistreană este interpretat ca fiind al eliberării orașului Bender de

„dușmanii naționaliști” moldoveni;

- Un alt eveniment, la care GOTR participă constant, sunt activitățile festive cu ocazia serbării așa-zisei independențe a regiunii autoproclamate transnistrene, împreună cu liderii structurilor din regiune, unde, de asemenea „sunt nominalizați conform funcțiilor lor nerecunoscute/ ilegale național și internațional;

- Alte activități cu profil propagandistic vizează: a) organizarea constantă a ușilor deschise pe teritoriul orașelului GOTR cu prilejul diferitor evenimente, inclusiv vizite la Muzeul „Gloriei Militare” pentru populația locală; b) instalarea plăcilor de comemorare a eroilor Imperiului Rus/ sovietici/ Federației Ruse și a busturilor acelorași eroi în cetatea din or. Bender ori alte puncte importante ce reprezintă artere de comunicații ale populației din regiune pentru a fi pe larg vizibile; c) desfășurarea activităților duhovnicești de comun cu exponenții bisericești din regiune; d) desfășurarea concursului TVC; e) altele;

- În anul 2016 GOTR creează mișcarea paramilitară Iunoarmeii (246 de comunicate de presă în total despre Iunoarmeii) pentru tinerii din regiunea transnistreană a Republicii Moldova. În această mișcare organizată de GOTR militarii desfășoară diverse activități cu scopul de educare militară și politico-ideologică a tinerilor: participare la tabere militare, vizite la muzee, lecții patriotice, lecții de trageri de foc, lecții de topografie și comunicații, participare la evenimente istorice ale URSS/ Imperiului Rus/ Federației Ruse ori din regiunea transnistreană etc.

- Militarii GOTR iau parte la procesul de organizare a evenimentului „Tânărul patriot al Transnistriei” (Юный патриот Приднестровья), unde se cultivă spiritul loial nu doar unei țări străine, ci și structurilor neconstituționale;

- Militarii GOTR în cadrul multiplelor vizite în centrele de învățământ din regiunea transnistreană, școli și universități, susțin discursuri pe tematică militară, politică și istorică, inclusiv în scopul recrutării tinerilor în structurile militare ale Ministerului Apă-

rării al Federației Ruse. Sub pretext de lecții de bărbăție, tinerii participă inclusiv și la activități cu caracter militar chiar în incinta instituțiilor de învățământ;

- GOTR de asemenea, cu prilejul diferitor sărbători, organizează zilele ușilor deschise, unde pentru tineri sunt pregătite cu același scop diverse activități chiar în orașelul bazei militare a trupelor ruse;

- Grupul operativ desfășoară varii concursuri de desen pentru a promova prezența militară rusească, ori în general a armatei ruse, în rândul copiilor din regiune;

- Cu prilejul sărbătorilor de iarnă, militarii vizitează constant școli pentru copiii orfani din regiunea transnistreană (pături social-vulnerabile).

2. Militară:

- În sens militar, GOTR a dispus un șir întreg de acțiuni pentru a spori interoperabilitatea dintre trupele militare ruse și cele de forță din regiune. Mai exact, au fost efectuate antrenamente nu doar sportive comune ce au un caracter militar și propagandistic, dar și exerciții militare comune propriu-zise numite generic competiții. În cadrul așa-ziselor competiții comune dintre trupele ruse și cele din regiune „Luptătorul prieteniei”/ „Jocurile militare” au loc antrenamente „Suvorov Onslaught” (Суворовский натиск), „Sniper Frontier”, „Rembat”, „Excellence in Military Intelligence”;

- În ultimii ani, GOTR a desfășurat o serie întreagă de exerciții nu doar de defensivă, ci și de ofensivă. În acest sens au fost puse în practică experiențele dobândite de militarii ruși în Republica Arabă Siriană, au fost efectuate instruirii și manevre de depășire a obstacolelor acvatice pe râul Nistru și altele. Dintr-un comunicat de presă din 2014, aflăm că numărul de exerciții practice de antrenament tactic, foc și pregătiri speciale, comparând cu anul 2013, practic s-au dublat;

- Din cele 1379 de comunicate de presă cu referire la regiunea transnistreană, doar 145 dintre ele sunt cu referire la misiunea de pacificare rusească, adică doar 10.51%;

- Salariile pentru un tânăr locotenent la ianuarie 2013 a fost de aproximativ 1200 de

euro, iar în 2014 aflăm că cei ce vor avea rezultate semnificative la competițiile militaro-sportive vor avea prime la salariile de bază;

- Baza militară GOTR dispune de 550 de unități de trai, cazarme, apeducte și canalizare, iar infrastructura serviciilor comunale a fost proiectată în regiune în interesul GOTR în așa fel încât să fie autonomă;

- Din anul 2013, toți militarii GOTR sunt pe bază de contract. Persoanele recrutate în structurile militare ruse sunt locuitori ai regiunii transnistrene.

- GOTR a creat pentru civili 1000 de locuri de muncă în aprilie 2014 și deja 1500 locuri de muncă în octombrie 2014;

- La un eveniment cu caracter religios din ianuarie 2020, aflăm că militari ruși deja sunt în număr de 2000 de persoane;

- În mai 2017, GOTR a primit tehnică nouă pentru comunicații electronice.

Acestea fiind spuse, putem să constatăm că GOTR și MP rusă sunt politizate, părtinitoare cu un management deficient, depășite de timp, fără un mandat al ONU. Or, atât prezența succesoarei Armatei a 14-a, adică GOTR, cât și MP, sunt contrar prevederilor și principiilor prescrise de ONU, la care Republica Moldova, cât și Federația Rusă sunt parte.

Concluzii. Conform datelor analizate, corelând de asemenea și aspectele ce privesc revizuirea literaturii, ajungem la concluzia că MP rusească în regiunea transnistreană a Republicii Moldova nu este una de succes din cauza **că ea este politizată, fără un mandat al ONU**, dar și contrar principiilor ONU, are un management deficient și depășit de timp.

Este un mit că MP rusă este una de succes, de altfel, ea este campion la încălcarea mandatului său și fortificarea prin consecință a regimului separatist. În plus, MP este și părtinitoare, destul de intens participând la procesul de propagandă în regiunea transnistreană, astfel încălcând mandatul și sub o serie de alte aspecte, lucruri constatate conform datelor compilate din comunicatele de presă din perioada anilor 2011-2020.

Pe de altă parte, Armata a 14-a despre care este scris în Acord, adică succesoarea ei

juridică GOTR, sfidează la fel în mod abuziv o serie întregă de documente bilaterale moldo-ruse, inclusiv Acordul menționat în articol. Aspectele declarative ale Federației Ruse de respectare a suveranității, integrității teritoriale și inalienabilității Republicii Moldova rămân a fi doar declarative, fapt ce în practică se arată a fi o realitate exact inversă, intervenție în suveranitate și ocupație a țării. Trupele ruse sunt implicate activ în toate sferele vieții din regiunea transnistreană: social, economic, militar, susținând și menținând regimul de la Tiraspol.

Actuala MP nu este un succes în pofida variilor opinii întrucât că datele prezentate de către însăși Federația Rusă demonstrează contrariul. O misiune este considerată un succes atunci când este retrasă și lichidată. La fel, o misiune poate fi considerată una de succes când își respectă mandatul. În cazul în care o misiune nu este retrasă, pe motiv că nu are un termen definit, iar unele escaladări periodice de mici proporții nu sunt pedepsite, atunci misiunea nu este în măsură să-și îndeplinească nemijlocit sarcinile, pe de altă parte, nu există șanse reale de escaladare și prin urmare trebuie să fie transformată conform principiilor clare ale ONU, ori sub mandat al ONU.

MP trebuie modificată și GOTR retrasă, precum s-a menționat, deoarece Federația Rusă și componenta rusă în MP își încalcă mandatul: a sporit prezența militarilor până la 2000, exersează practicile militare de ofensivă, sporește interoperabilitatea militară cu structurile militare transnistrene, exersează în regiune practicile ruse din Siria, desfășoară inclusiv multiple acțiuni de comun cu așa-zisa administrație unde cea din urmă este legiferată numind liderii din regiune conform funcțiilor și instituțiilor autoatribuite, amplifică prezența propagandistică, participă la evenimente ce stimulează așa-zisa statalitate a regiunii, antrenează copiii din regiune în activități paramilitare, inclusiv pe platforma școlilor din regiunea transnistreană, dar și organizează tabere paramilitare pentru copii.

Pe de altă parte, deschiderea masivă a GOTR către Tiraspol descrisă mai sus nu înseamnă și o deschidere față de Chișinău, chiar

dacă această armată se află pe teritoriul Republicii Moldova, lucru care reconfirmă că militarii ruși atât din GOTR, cât și din MP sunt părținitori și trezesc multiple nedumeriri, mai cu seamă că nu există un acces la aceste trupe și munițiile sale pentru efectuarea unui audit cuprinzător cu privire la riscurile, pericolele și efectele reale pe care le are prezența armatei străine pe teritoriul Republicii Moldova.

Mai mulți autori s-au întrebat, „*cum ar putea armata rusă să servească «obiectiv» ca menținători ai păcii atunci când unul dintre combatanți aparține aceleiași armate ruse?»*” fapt ce pune sub semnul întrebării nu doar neutralitatea armatei ruse prezente în Republica Moldova, ci și obiectivitatea sa în procesul de menținere a păcii, lucru confirmat și de generalul Ion Costăș, care susține că forțele separatiste din estul Moldovei erau sprijinite de armata rusă, dar și legal de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului care susține că regiunea transnistreană a fost creată în anii 1991-1992 cu sprijinul Federației Ruse, dotată cu organe ale puterii și cu o administrație proprie, dar și continuă să rămână sub controlul efectiv sau cel puțin sub influența decisivă a Federației Ruse și care, în orice caz, supraviețuiește datorită suportului militar, economic, financiar și politic oferit de Federația Rusă.

Totodată, pe de altă parte, oricât de ciudat ar fi, dar anume lipsa de funcționalitate efectivă a Comisiei Unificate de Control arată depășirea crizei militare din anii 1990-1992. Deoarece CUC este efectiv incapabil operativ să soluționeze probleme și perioade lungi de timp nu se adoptă decizii, se creează un pericol real de destabilizare a Zonei de Securitate, însă aceasta nu duce totuși la reluarea ostilităților.

Pentru depășirea impasului de la etapa actuală, pentru reintegrarea efectivă a țării, se impune identificarea consensului național în vederea necesității retragerii necondiționate a trupelor GOTR cu munițiile sale de pe teritoriul Republicii Moldova, din cauza încălcării flagrante a mandatului său, precum și modificarea misiunii de pacificare actuale în una de peacebuilding conform principiilor și standardelor ONU.

Referințe bibliografice:

1. Oleg Serebrian, *Va exploda estul? Geopolitica spațiului pontic*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1998.
2. Oleg Serebrian, *Despre geopolitică*, Chișinău, Ed. CARTIER, 2009.
3. Vasile Păun, „Operațiile informaționale”. În *Observatorul militar*, nr. 11 din 14-20 martie 2000 și nr.13 din 28 martie-3 aprilie 2000.
4. Călin Hentea, *Propagandă fără frontiere*, Ed. Nemira, 2002.
5. MAJ Raymond C. Finch, III, U.S. Army, „The Strange Case of Russian Peacekeeping Operations in the Near Abroad 1992-1994”, Foreign Military Studies Office, Fort Leavenworth, KS, iulie 1996.
6. Ion Coștaș, *Transnistria. 1989-1992. Cronica unui război „nedeclarat”*, Ed. RAO.
7. Walter Dorn, „Regional peacekeeping is not the way”. In *Peacekeeping & International Relations*, vol.27, Iss.3/4, p.1, iulie-octombrie 1998.
8. <https://gov.md/ro/content/arhiva-actelor-semnate-cadrul-procesului-de-reglementare>
9. <https://www.osce.org/mc/39569>
10. <https://oxfordre.com/internationalstudies/view/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-274#acrefore-9780190846626-e-274-div1-0001>
11. <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/chapter-6>
12. <https://dppa.un.org/en/what-we-do>
13. <https://peacekeeping.un.org/en/principles-of-peacekeeping>
14. <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/chapter-8>
15. https://gov.md/sites/default/files/ilascu_and_others_v._moldova_and_russia_-_romanian_translation_by_the_ministry_of_justice_of_the_republic_of_moldova.pdf
16. <https://freecurrencyrates.com/en/exchange-rate-history/EUR-RUB/2012/cbr>
17. <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=613?l=ro&tip=hotariri&docid=613https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=sesizari&docid=288>
18. <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=613?l=ro&tip=hotariri&docid=613>
19. <https://gov.md/ro/content/studii-si-documente-relevante>
20. <https://structure.mil.ru/structure/okruga/west/news.htm>
21. <https://mopmr.org/>

Despre autori

Marian GHERMAN,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
comisar-șef, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
al Republicii Moldova*

Ivan ȚURCAN,

*magistru în comunicare politică,
Universitatea Babeș-Bolyai,
Cluj Napoca, România*